

LUND UNIVERSITY

Rätten som rum, kropp och kontext - Det konceptuella förtingligandets rättsvetenskapliga relevans

Larsson, Stefan

Published in:
Tidsskrift for Rettsvitenskap

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Larsson, S. (2013). Rätten som rum, kropp och kontext - Det konceptuella förtingligandets rättsvetenskapliga relevans. *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 126(3), 343-363.
http://www.idunn.no/ts/tfr/2013/03/rkten_som_rum_kropp_och_kontext_-_det_konceptuella_frtin

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

RÄTTEN SOM RUM, KROPP OCH KONTEXT

Det konceptuella förtingligandets rättsvetenskapliga relevans

AV FD, JK, TEKN LIC., STEFAN LARSSON VID RÄTTSSOCIOLOGISKA ENHETEN,
LUNDS UNIVERSITET.

Genom att beskriva rättens beroende av kontext och rumsliga och kroppsliga relationer i termer av förtingligande uttrycker jag i denna artikel en kognitionsvetenskaplig inriktning och relevans för ett bredare rättsvetenskapligt perspektiv på rättslig analys. Jag visar därmed, inte minst genom en rad exempel, på de begreppsliga lånens oundviklighet för rättsliga abstraktioner. Vi har ett behov av att reifiera rätten för att tala och tänka om den, men samtidigt kan man genom att bli mer medveten om dessa processer undvika vissa fallgropar och i någon mån påverka processen. Vi talar med andra ord om rätten som kropp, rumsliga relationer och kontext för att förstå den. Jag uppmärksammar därmed hur det i rätten finns en 'ontologisk politik' som inte bara föreskriver vilka handlingar som är rättsligt legitima utan även i någon mån innefattar föreställningar om hur världen är och bör ordnas. Därigenom blir frågan om makt i förhållande till rättsliga koncept en naturlig följd. Den aktör som kan påverka rättens förtingligande och val av vilka begreppsliga lån som görs kommer även kunna påverka hur ett specifikt fenomen förstås och därmed regleras. Slutligen diskuterar jag, som en följd av rättens kontextuella beroende, hur rättslig 'konceptuell

inläsning' kan förstås i termer av kontextuell eller samhällelig förändring.

Nyckelord: Förtingligande, förkroppsligande, konceptuella metaforer, ontologisk politik, rättsvetenskap, rättssociologi, kognitionsvetenskap, rätten, makt, samhällsförändring.

1 Inledning och syfte

Denna artikel avser att teckna en del av den kognitiva lingvistikens nytta för rättsvetenskapen i bred mening med ett specifikt fokus på kontexten, rummet och tinget som fundament för rättslig mening. Innan jag förtydligar vad jag menar med detta kan konstateras att det inte är ett påfallande vanligt nordiskt rättsvetenskapligt tema, även om Hans Petter Gravers retoriska perspektiv på rätten är influerat av samma kognitionsvetenskapliga teorier, vilket jag återkommer till nedan (Graver, 2007; 2008; 2010). I en artikel i *Retfærd* föreslår jag (Larsson, 2012c) i artikeln *Metaforerna och Rätten* en «kognitiv rättssociologi», bland annat i syfte att förklara vad jag där kallar rättens «konceptuella inläsningar» i tider av samhälleliga förändringar (2011a). Jag gör detta i samma anda som den amerikanske rättsfilosofen Mark Johnson (2002, se även 2007) när han talar om en «rättens kognitionsvetenskap»¹. Den senare gör detta med anledning av en läsning av Steven L. Winters *A Clearing in the Forest*, där Winter anammar den del av kognitionsvetenskap som Lakoff och Johnson i mycket har satt agendan för, i syfte att utröna vad den betyder för studiet och förståelsen av rätten och det rättsliga (2001). Alldeles oavsett om man tycker att det föreslagna temat kunde breddas från 'rättssociologi' till 'rättsvetenskap', vilket jag gör här, så behandlar jag i nämnda artikel rättens behov av att objektifieras, dvs. talas och tänkas på i termer av «ting» och spatiala relationer, dvs. en typ av specifik kontextbundenhet som har att göra med vårt beroende av att använda oss av en rumsligt och kroppsligt/materiellt och socialt förankrad förståelseram för att förstå rättsliga abstraktioner. Detta som en del i det vidare fältet konceptuell metafor-teori och rättslig analys. Denna undergrupp, förtingligandet och dess betydelse för rätten, är det som jag foku-

¹ «Cognitive science of law».

serar i denna artikel. Det finns inte minst en del ytterligare att tillägga som inte tydliggjordes i retfærdartikeln.

Först skall sägas att det finns två huvudsakliga utvecklingslinjer inom kognitionsvetenskapen. Den ena, som Johnson kallar «den första generationens kognitionsvetenskap» (2007a, s. 846) för att visa på en utveckling till den kognitionsvetenskap han själv företräder, växte fram ur 1950-talets datorexperimentering och tankar om artificiell intelligens. Den föddes enligt Johnson ur föreställningar från en tidig informationsprocesspsykologi, analytisk filosofi som fokuserar språk, och generativ lingvistik (2007a, s. 846). Litteraturvetaren N. Katherine Hayles (1999) vittnar om denna dualitet i synen på kroppen – köttet – i förhållande till informationen. Mycket av cyberpunklitteraturen följer denna «första generations» kognitionsvetenskap i det att det kroppsliga är helt underordnat det dematerialiserade sinnet. Mentala kapaciteter ses där ofta som något kopierbart, vilket även leder till en transhumanistisk föreställningsvärld snarare än en posthumanistisk, som Hayles argumenterar för. Den «andra generationens» kognitionsvetenskap är inte helt förenlig med dessa föreställningar, eftersom Lakoff och Johnson ifrågasätter dessa på en rad punkter där frågan om kontextbundenhet och «förtingligandet» i meningsbyggande konceptuella processer är den kanske viktigaste. Istället för att se sinnet som ett okroppsligt datorprogram så visar forskningen i denna andra skola att förståelse, resonering och konceptuella processer grundas i kroppsliga erfarenheter och mönster som är beroende av perception och rumslig uppfattning. Därför, här fokuseras det kontextuella, det rumsligt spatials och det materiella. Kort sagt, vad förtingligandet betyder för den rättsliga analysen.

2 Utveckling och specificering

Det finns några rättsvetare, framförallt i en nordamerikansk kontext, som är starkt inspirerad av den kognitiva lingvistik som George Lakoff och Mark Johnson banade väg för med *Metaphors We Live By* (1980). Den roll som språket spelar för rätten och rättsliga begreppsliga processer är inte en ny debatt, men den vinkel som relativt nya fynd inom kognitionsvetenskapen för med sig är långt ifrån färdigutredd. Amsterdam och Bruner (2002, s. 165 f.) tar upp vad detta betyder ur ett retoriskt perspektiv, på ett liknande sätt som Hans Petter Gravers approach, bland annat genom att

påvisa uppdelningen mellan, med Gravers ord, «[r]etorikk er både ensidig overtalelse og fornuftsøkende diskusjon» (2008, s. 43). Detta kan även jämföras med Lakoffs analys av politisk retorik (2004, s. 114) där han konstaterar att «frames trump facts», på ett sätt som möjligen inte är exakt översättningsbart, men ger uttryck åt att beroende på hur man lyckas rama in en debatt eller diskurs påverkar vilka argument som blir meningsfulla, gångbara och legitima. Det är emellertid det förståelseformande elementet jag fokuserar i denna framställning, dvs. beroende hur vi konceptuellt betecknar ett fenomen avgör hur vi förstår fenomenet, vilket inte på något vis behöver vara ett uttryck för en medveten process eller ingå i någons försök att enligt den klassiska retorikens devis «övertala» någon. Mark Johnson kommenterar Steven L. Winters *A Clearing in the Forest* (2001) i termer av att den sistnämnde «utforskar hur ny empirisk forskning från kognitionsvetenskapen ger oss en ny förståelse av rättslig begreppslogik som förkroppsligad, situerad och imaginativ» (Johnson, 2002, s. 951).² En central fråga i samband med förtingligandet av rätten blir då, enligt Johnson:

«[h]ur förkroppsligade organismer som oss, som ständigt interagerar med våra fysiska, sociala och kulturella miljöer, kan stifta lagar och instifta juridiska institutioner som samtidigt begränsas av vårt förkroppsligande och samtidigt är fantasifulla, kreativa och flexibla i sin tillämpning på våra ständigt föränderliga upplevelser» (2002, s. 951).³

Detta innebär att en utmaning ligger i att förstå hur en formellt fastställd entitet som rätten i sina språkliga uttryck och huvudsakliga innehåll, i sitt meningsskapande, relaterar till en (delvis) fluktuerande kontext bestående både av sociala relationer samt mänskliga subjekt och fysisk infrastruktur, i sin vidaste bemärkelse. Steven Winter är en av de som hävdar att rätten är ett abstrakt socialt fenomen, som genom att vara detta har ett enormt behov av metaforer för att uttryckas. Winter hävdar att rätten ständigt finns i ett beroendeläge som kräver objektifiering, ett förtingligande, där vi

² «explores the way recent empirical research from the sciences of mind gives us a new understanding of legal reasoning as embodied, situated and imaginative».

³ «...how embodied organisms like us, interacting continually with our physical, social, and cultural environments, come up with laws and legal institutions that are at once constrained by our embodiment and at the same time are imaginative, creative, and flexible in their application to our ever-changing experience».

talas om rätten som något fysiskt (2001, 2008). Detta är särskilt märkbart i de tydligt figurativa metaforerna som förekommer i vardagstal i stil med «lagens långa arm» (Berger, 2009, s. 262–266) och att «ta lagen i egna händer», men kanske något mindre uppmärksammat metaforiskt i hur vi «bryter mot lagen» (Winter, 2001), ingår ett «bindande» avtal (Larsson, 2012c) eller gör «intrång» när man delar datafiler som man inte har tillstånd att dela (Herman, 2008). Vi talar ibland om en *corpus juris* – den rättsliga kroppen – och här någonstans är det dags att börja teckna vidden av detta metaforiska beroende som det rättsliga förtingligandet innebär (Larsson, 2011b, s. 64–65, 2012b; Winter, 2001, s. 334).

Om vi tittar på några rättsliga formuleringar för att exemplifiera, kan vi börja med de svenska grundlagarnas Regeringsform (1974:152). När det i RF 1 § anges att «[d]en offentliga makten utövas under lagarna» så görs detta med den rumsliga referensen «under», som kräver någon form av kontextuell förståelse för sin tolkning. Hela «statsskickets grunder» (kap. 1) är över huvud taget ett starkt metaforiskt tecknande av en spatial byggnad, en i någon mån hierarkisk fysisk struktur, som tornar upp sig, vilket även tydligt tecknas i hur den «svenska folkstyrelsen *bygger på* fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt» (RF 1 §, min kursivering) såväl som i uttrycket «*grundlag*». Om vi fortsätter med avtalslagens (1915:218) första paragraf, kan man där utläsa: «Anbud om slutande av avtal och svar å sådant anbud vare, efter ty här nedan i 2–9 §§ sägs, bindande för den, som avgivit anbudet eller svaret». ⁴ Både «slutande» och «bindande» är metaforer, och den första är beroende av en referens till en spatial relation, en åtskillnad mellan något innanför och något utanför, medan den senare ligger väldigt nära en källdomän som har med rep att göra och därmed är fysiskt betingad.

Om vi tittar på ett uppmärksammat rättsfall, så kan man konstatera att i de två rättegångarna mot de fyra männen bakom fildelningssiten The Pirate Bay (TPB) är behovet av de förtingligade begreppslånen stort. En försvarsadvokat påpekar i tingsrätten att TPB bara är en «tom plattform»,⁵ sakkunnigvittnet beskrev TPB som en «sökmotor» och ett rättsligt ombud

⁴ Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

⁵ Dag 12 i tingsrätten, B 13301-06: «Allt Pirate Bay gör är att passivt tillhandahålla en tom plattform». SR http://sverigesradio.se/sida/grupp_sida.aspx?programid=3402&grupp=7006&artikel=2672385 [senast besökt 10 oktober 2012].

på kärandesidan argumenterade i hovrätten för att Google, till skillnad från, TPB var en «ren» sökmotor.⁶ Vidare argumenterade åklagaren under hovrättsförhandlingarna att TPB skall ses som en «elektronisk anslagstavla»⁷, vilket i och för sig är en referens till en specifik lag (den s.k. BBS-lagen)⁸ som anger ett ansvar åt moderatorsfunktionen, men förtingligandet är likväl tydligt.

Om vi blickar åt ett helt annat rättsligt håll kan vi läsa i de direktiv som den så kallade miljöprocessutredningen gavs för att göra lagändringar i prövningen av vindkraftstillstånd. Här redogörs för att det är «en utgångspunkt att handläggningstiderna ska hållas så korta som möjligt utan att försvåra möjligheten att nå miljömålen eller åsidosätta allmänhetens rätt till insyn och deltagande» (Dir2007:184 Tilläggsdirektiv till miljöprocessutredningen, s. 3). Först kan konstateras att det finns en underliggande föreställning om en tidsbunden förflyttning längs en axel, som i den kognitionsvetenskapliga litteraturen brukar kallas ett *källa-stig-mål-schema* («source-path-goal-schema») där «utgångspunkten» finns som en början som sedan leder vidare i någon typ av utveckling (Lakoff och Johnson, 1999, s. 33; Larsson, 2012c, s. 76). Vidare är målmetaforen så inbäddad att man bara svårligen reflekterar över det rumsliga förtingligandet om att «nå» dessa mål, samtidigt som syn-metaforen är så vanlig och viktig för oss att «insyn» i dessa processer är samma sak som att «veta», vilket jag återkommer till nedan. Givetvis ska hela processen även göras «överskådlig» (Dir2007:184, s. 7; se även Larsson, 2009, s. 20). Den metaforiska kopplingen brukar i den kognitionsvetenskapliga litteraturen i metafor-teoretiska termer beskrivas med memet «att förstå är att se» (Reddy, 1979; Johnson, 2007b, s. 165; Lakoff och Johnson, 1980; 1999; m.fl.). När vi conceptualiserar förståelse i termer av *att se*, vilket är en vanlig och helt vardaglig företeelse, så följer även en rad tätt sammankopplade andra metaforer eller associationer med som har att göra med *förutsättningar för* «att se» i överförd bemärkelse får verka för *förutsättningar för* «att förstå». Det kan exempelvis ha med ljus, sken, genomskinlighet och klarhet att göra (jfr Graver, 2008, s. 180). Poänger kan vara *dunkla* och svårförståeliga

⁶ I hovrätten i TPB-fallet, se Svenska Dagbladet, http://www.svd.se/naringsliv/digitalt/slutpladeringar-i-pirate-bay-rattegangen_5493311.svd [senast besökt 10 oktober 2012].

⁷ Dag 7 i hovrättsförhandlingarna i TPB-fallet, B 4041-09.

⁸ Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlur.

– som i Esaias Tegnér's sentens om att «det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta»⁹ – eller att med *Upplysningstiden* följde en mer vetenskapligt förankrad syn på tillvaron, att vad en händelse kan få för konsekvenser kan vara högst *oklar*, att vi ibland behöver se på ett problem i ett annat *ljus* eller *sken*, och att plötsligt når man en stunds *klarsyn* – eller *insikt* – och förstår vad problemet har varit. I EU-rättsliga sammanhang är ljus-metaforen vanlig när man pratar om nationell rätts förhållande till EU-rätt, som i Nelsons (2010) «Utflyttning av Aktiebolag – en analys i *ljuset av* den internationella skatterätten och EU-rätten» (min kursivering). Inom just skatterätten brukar exempelvis sägas att den svenska Mervärdesskattelagen (1994:200) ska tolkas i *ljuset av* mervärdesskattedirektivet, som i Skatteverkets *Handledning för mervärdesskatt 2010*.

2.1 Värderande rumsliga relationer

Som nämnts är denna typ av förtingligande av lagen ett argument som följer av den konceptuella metafor-teori som Lakoff och Johnson förespråkar (Lakoff och Johnson, 1980, 1999) och som varit betydande för en rad rättsliga studier (Berger, 2004; 2007; 2009; Blavin och Cohen, 2002; Herman, 2008; Hunter, 2003; Johnson, 2007a; 2007b; Joo, 2001; Larsson, 2011b; 2012b; 2012c; 2013; Morra, 2010; Ritchie, 2007; Tsai 2004; Winter, 2001; 2007; 2008) men även funnit sin väg in en mer statsvetenskaplig policydiskurs (Carver och Pikalo, 2008). De metaforiska spatiala relationerna upp/ner studerades av Nagy (1974), vilket intresserade Lakoff och Johnson (1980). Ett centralt kapitel i *Metaphors we live by* (1980) handlar om vad Lakoff och Johnson kallar orienterande metaforer («orientational metaphors»). De argumenterar och visar på hur rumslig orientering metaforiskt kan fästas till värden: upp/ner, in/ut, fram/bak, på/av, djupt/grunt osv. (1980, s. 14f). De fokuserar särskilt upp/ner-orienteringen, vilken de exemplifierar med att «lycklig/glad är uppåt», och kan ses i uttryck som «jag känner mig uppåt idag». Lakoff och Johnson hävdar att sådana metaforer inte är godtyckliga och att de har en grund i våra fysiska och kulturella erfarenheter, och radar upp och analyserar ett antal sådana orienterande metaforer: «Att ha kontroll eller kraft är upp, att vara föremål

⁹ Vad du ej klart kan säga vet du ej: med tanken ordet föds på mannens läppar: det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta. Ur «Epilog vid magisterpromotionen 1820».

för kontroll eller kraft är neråt», «mer är upp, mindre är neråt», «bra är upp, dåligt är ner», «rationellt är upp, emotionellt är ner» (1980, s. 14–17). Huruvida att «lägga ned» ett åtal eller «ta upp» ett fall kanhända vara svårare att värdebestämma, men förtingligandet i den spatialt orienterande metaforen är tydlig.

2.2 Förtingligade mentala processer

De konceptuella metaforteorierna passade väl in i det konceptuella «ledningsmetaforsystem» («conduit metaphor system») som först identifierades av Michael Reddy (1979, se även Winter, 2007, s. 884; 2001, ss. 52–56). Det är en systematiserad uppsättning avbildningar från en källdomän av fysiska objekt till en måldomän som betecknar mentala processer.

Källdomän ¹⁰		Måldomän
FYSISK		MENTAL
Objekt	>	Idéer
Se	>	Veta
Behållare	>	Ord
innehåll	>	idémässigt innehåll
skicka	>	kommunicera
gripa (mottaga)	>	förståelse
behållare	>	sinnet

Det innebär att vi använder fysiska förståelseramar och förebilder för att tala och tänka på abstrakta mentala och kommunikativa processer. Bjerre (2005), till exempel, går ingående igenom det sista exemplet i tabellen, dvs. den konceptuella metaforen «mental kapacitet». En nyckel för förtingligande är att en metafor kan tjäna som ett verktyg för att förstå ett begrepp endast på grund av dess erfarenhetsmässiga bas (Lakoff och Johnson, 1980, s. 18). Det måste finnas någon form av erfarenhet att vägleda abstraktionen, vilket innebär att förtingligandet kommer helt naturligt att fylla ett behov

¹⁰ «Object/ideas, seeing/knowing, container (vehicle)/word, content/ideational content, sending/communicating, grasping (receiving)/understanding, container/mind».

som vi har. Det är i detta erfarenhetsmässiga («experiential») fokus som Lakoff och Johnson fortsatte mycket av sin strävan för att förstå de begreppsliga och kognitiva processerna i förhållande till språket. Efter *Metaphors we live by* (1980) skrev Lakoff artiklar om metaforen som något mer än talesätt («figure of speech»), dvs. i termer av tankefigur («figure of thought») (1986), och fokuserade kategorisering och kategoriers uppbyggnad och avgörande betydelse (1987; jfr Rosch, 1975; 1978; Winter, 2001). Johnson fokuserade den kroppsliga grunden för meningsskapande i språk och vad detta betydde för förnuftet (1987) och vad det betyder att moraliska funktioner följer ett föreställningarnas mönster (1993), innan de tillsammans behandlade vad förtingligandet betyder för mening och rationalitet i det ambitiösa verket *Philosophy in the flesh: the embodied mind and its challenge to Western thought* (1999). Ett centralt påstående hos Lakoff och Johnson (1999) är att förnuftet är annorlunda uppbyggt än vad den traditionella västerländska tanketraditionen har antagit. Detta är av central betydelse för rätten, juridiska resonemang och rättslig analys (Johnson, 2002; 2007a; Larsson, 2011b; 2012b; 2013; Winter, 2001; 2007; 2008; 2011).

3 Metaforer och juridik

Det finns exempel på problematisering av metaforer och förtingligande från den nordamerikanska rättsliga doktrinen från ett sekel tillbaks, om än inte i denna specifika terminologi. Den amerikanska juristen Wesley Newcomb Hohfeld skrev en handfull tidskriftsartiklar varav två, från *Yale Law Journal*, delvis reviderades efter hans död och gavs ut som *Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning and Other Legal Essays* (1919). Hohfeld beklagade sig i termer av att «[m]ycket av svårigheten när det gäller rättslig terminologi här rör från det faktum att många av våra ord ursprungligen var tillämpliga endast på fysiska saker; så att deras användning i samband med rättsliga förhållanden är, strängt taget, figurativa eller fiktiva» (Hohfeld, 1913, s. 24).¹¹

Många av de nutida skribenter som är influerade av konceptuell metafor-teori brukar referera till den skepsis som syns både i den filosofiska men även den rättsliga traditionen. Denna skepsis uttrycker i mycket en annan

¹¹ «Much of the difficulty, as regards legal terminology, arises from the fact that many of our words were originally applicable only to physical things; so that their use in connection with legal relations is, strictly speaking, figurative or fictional».

syn på språkets förhållande till värld och sinne, ofta som ett exakt kategoriserbart lingvistiskt ytfenomen där metaforer blir besvärliga i förhållande till föreställningen om detta exakta. Ibland refereras till domaren Benjamin Cardozo, som konstaterade att «rättsliga metaforer ska hållas kort, för även om de börjar som verktyg för att befria tanken slutar de ofta med att förslava densamma» (Berger, 2004; Graver, 2008, ss.178–179; Herman, 2008; Larsson, 2012c, s. 76; 2013; Patry, 2009; Winter, 2008).¹² Ironiskt nog, vilket också ofta påpekas, använder detta uttalande minst två viktiga metaforer – befrielse och slaveri (Loughlan, 2006). Cardozos syn följer i samma tradition som den berömda upplysningsfilosofen John Locke gav uttryck för, där han fördömde metaforer och andra figurativa uttryck som «perfekt fusk» (*perfect cheat*) och insisterade på bokstavig prosa så att vi «talar om saker som de är» (Locke, 1975). Den brittiska filosofen Jeremy Bentham ansåg till exempel att metaforer var anti-tesen till rättsligt resonerande (Bentham, 1931). Detta synsätt förefaller fortfarande vara starkt i juridisk diskurs, och rätten och juridiska begrepp ger enligt Johnson ofta uttryck för ett 'objektivistiskt' perspektiv, med «strikt, fasta gränser definierade av nödvändiga och tillräckliga villkor» (2007a, s. 847).¹³ Detta 'objektivistiska' perspektiv understryker det objektiva, linjära och litterära tänkandet, som av Winter beskrivs som «en illusion av öppenhet» inom den rättsliga domänen (2011). Robert Tsai (2004, s. 186) uttrycker detta tydligt:

«Rättsliga forskare har traditionellt sett förstått metaforer som, i värsta fall, en pervertering av rätten, och i bästa fall som en nödvändig men tillfällig platshållare för mer färdigutvecklad argumentation. Mot denna bakgrund ses metaforer som vaga och manipulerbara, och vädjar till instinkterna, medan uttrycklig rättslig argumentation är den rigorösa, autentiska rättsliga kärnan».¹⁴

Den traditionella juridiska uppfattningen om att metaforer har en oviktig och i viss mån förrädisk plats i rättslig argumentation och text går helt på

¹² «Metaphors in law are to be narrowly watched, for though starting as devices to liberate thought, they end often by enslaving it».

¹³ «Strict, fixed boundaries defined by necessary and sufficient conditions».

¹⁴ «Legal scholars have traditionally understood metaphor as, at worst, a perversion of the law, and at best, as a necessary but temporary placeholder for more fully developed lines of argument. On this view, metaphors are vague and inherently manipulable, appealing to base instincts, whereas explicit legal argumentation represents the rigorous, authentic core of law».

tvärs med kognitionsvetenskapliga rön, i vart fall från 1980 och framåt. Som nämnt, så finns det en rad rättsvetare, framförallt i Nordamerika, som intresserat sig för den konceptuella metafor-teorins betydelse för rättslig analys (som Bjerre, 2005; Graver, 2008; Johnson, 2002; 2007; Larsson, 2011b; 2012b; 2012c; 2013; Loughlan, 2006; 2007; Smith, 2007; Tsai, 2004; Winter 2001; 2007; 2011). Här kan en rättsretorisk parallell dras, där exv. Graver (2007) noterar att den rättsliga argumentationen var central i den klassiska retoriken, men kom att trängas ut under framväxten av den rationalistiska naturrätten på 1600-talet. Det rationalistiska projektet – som går i linje med vad Johnson kallar ett 'objektivistiskt' perspektiv – var «i sig selv retorikkfiendtlig» (Graver, 2007, s. 531).

Exempelvis Linda Berger, en amerikansk professor i juridik, har framgångsrikt använt metafor-teori för att analysera den rättsliga beslutsprocessen både i vårdnadstvister (2009) och gällande retoriska val i den amerikanska Högsta domstolen i beslut om kampanjfinansieringsreglering (2007). Hennes slutsats är att lagstiftarna inte kan undgå att påverkas i sitt beslutsfattande av både myter, metaforer och symboler. Berger hävdar att bättre förståelse av den kognitiva roll metaforer har kan påvisa hur lagen är beroende av symboler och metaforer, vilket är extra viktigt när rätten är «omodern» eller kanske inte i linje med ett i övrigt föränderligt samhälle. Den nordiske rättsvetare som kanske tydligast uppmärksammat detta är ovan nämnde Hans Petter Graver, som uttrycker att:

«Metaforer er således ikke bara et språklig virkemiddel, men en viktig del av våre begreper og måter å oppfatte erfaringer og ideer på. Vi bruker dem hele tiden på forskjellige måter, og de er integrert i måten vi tenker på» (Graver, 2008, s. 179).

Det betyder att det inte finns någon egentlig väg runt, inget exakt metafor-oberoende eller metaforbefriat språk. Det är tvärtom, som Lakoff och Johnson (1999, s. 3) uttrycker det, snarare så att sinnet är till sin natur förkroppsligat och att abstrakta begrepp till stor del är metaforiska, vilket är av fundamental betydelse för rättens metoder och verkan.¹⁵

¹⁵ «The mind is inherently embodied... [a]bstract concepts are largely metaphorical».

4 Kontextens betydelse för rätten

Som nämnts är förtingligandet av betydelse för processen att uttryck blir meningsfulla (Johnson, 1987; 2007b; Kövecses, 2008; Lakoff, 1987; Lakoff och Johnson, 1999; Gibbs, 2005). Detta innebär att det pågår ett konstant lånande och ömsesidigt beroende av den omgivande kontexten för att språket ska bli meningsfullt. Kort sagt, metaforer är ofta baserade på vår interaktion med vår fysiska och sociala miljö. De härrör från kroppsliga förmågor, som till exempel finns i 'bild-scheman', såsom att 'balansen håller dig *upprätt*', 'mer är *upp*', för att när du lägger saker till varandra så ökar högen uppåt (Lakoff 1993, s. 240.). Enligt metaforforskare Ning Yu (2008) finns det en dubbel koppling och ett beroende hos dessa metaforer för både kropp och kultur. Yu visar i en analys att skillnaden mellan så kallat *primära* metaforer å ena sidan och *komplexa* metaforer å den andra kan avgöra vilka aspekter av metaforerna som är kroppsligt eller kulturellt baserade. Detta leder Yu till att ställa upp en hypotes om att primära metaforer, som härrör från kroppsliga erfarenheter ofta tidigt i en människas utveckling, sannolikt är kulturöverskridande och universella, medan komplexa metaforer, baserat på konceptuella kopplingar och kulturella övertygelser, sannolikt är mer kulturellt specifika (Yu, 2008). Den kognitiva lingvisten Zoltan Kövecses utvecklar detta argument i termer av en kontrast mellan «det universella» och det «kulturspecifika»:

«Vissa konceptuella metaforer kan vara universella eftersom de kroppsliga erfarenheter som de bygger på är universella. Många av liknande konceptuella metaforerna kan återspegla vissa kultur-specifika funktioner på en mer specifik nivå av begreppsbildning. Andra konceptuella metaforer kan vara helt baserade på unika kulturella fenomen» (2006, s. 177).¹⁶

Man kan här dra paralleller till sociologen Johan Asplunds (1991) transkulturella jämförelser av hur Ferdinand Tönnies begreppspar *Gemeinschaft* och *Gesellschaft* fungerar – eller inte fungerar – i olika språkliga kulturer. Kopplingen till det kulturella betyder även att det finns en delvis förändrighet inbyggd i de meningsbyggande processerna, dvs. i stil med att en

¹⁶ «Some conceptual metaphors may be universal because the bodily experiences on which they are based are universal. Many of the same conceptual metaphors may reflect certain culture-specific features at a more specific level of conceptualization. Other conceptual metaphors may be entirely based on unique cultural phenomena».

kontext, miljö och en kultur kan förändras. Det innebär troligen att om vår verklighet förändras i förhållande till i vilka sammanhang vi tillbringar våra liv, umgås och arbetar, så är det troligt att även innebörden av några av våra viktiga begrepp kommer att förändras, expandera eller påverkas i liknande grad (jfr här Kövecses *Metaphors in Culture*, 2005; även diskuterat i Larsson, 2012b, i förhållande till digitalisering). Vi kommer i så fall att förstå verkligheten annorlunda än tidigare. Detta innebär att förtingligandet spelar en roll i en meningsskapande process där metaforer kommer att användas och betydelser variera så som verkligheten varierar. Steven Winter uttrycker just detta beroende av kontexten i termer av att «[t]änkandet är inte i första hand språkligt och propositionellt, men förtingligt och föreställningsbaserat; språket är varken helt godtyckligt eller bara socialt beroende, men grundat i förtingligande och motiveras av våra interaktioner med den fysiska och sociala omgivningen» (Winter, 2001, s. 47). Vi lånar med andra ord ständigt från den fysiska världen, från föremål, kroppen och den rumsliga sfären, för att beskriva och tala om det abstrakta. Det är där en poäng gentemot rättslig analys ligger, dvs. att vi måste vara uppmärksamma när det gäller hur vår förståelse byggs och i viss mån förändras när kontexten förändras. När det gäller den ontologiska bild detta tecknar, bör förtingligandet dock troligen inte tas som bevis för att de värden som är knutna till specifika metaforer kan konstrueras helt ohämmat, även om det kan finnas valmöjligheter i förhållande till vilka metaforer som används. Det finns betydelsemönster, och de kan vara starka och uppfattas som 'naturliga', men de är i viss mån förhandlade i någon typ av social, kulturell och kontextuell förankring. En poäng i förhållande till rättslig analys, som förs fram av inte minst Johnson (2007a), är här att det inte existerar någon slags allmän frihet för någon inblandad att styra dessa meningsprocesser, möjligen påverka, men att dessa mönster förmodligen ofta skiljer sig från de rationalistiskt definierade och uttalade mönster och kategoriseringar som rätten visar upp. Detta argument har rimligen tämligen stora konsekvenser för juridisk tolkning och analys. I artikeln *What is the color of law?* (2008) betonar Steven Winter sammanhang och kontext, den sociala inramningen och det kulturella för att förklara den plattform som rätten och lagstiftare spelar på och är beroende av:

«Varje aspekt av rättslig argumentation sker mot bakgrund av en massiv kulturell tablå som ger de tysta antaganden eller sediment som gör dessa

juridiska föreställningar begripliga. Eftersom dessa socialt konstruerade sammanhang alltid finns i förgrunden för oss som individer, är redan vår förmåga att ha en värld begränsad av de kulturella konstruktioner som vi befinner oss i. Eftersom lagstiftare också bara kan agera i termer av de inbäddade kulturella överenskommelser som möjliggör mening, är en viktig del av alla rättsliga stadgor inte skapad av lagstiftaren, utan snarare beroende av de befintliga praktiker som är vanliga för och konstituerar just den förevarande kulturen» (Winter, 2008, s. 375).¹⁷

Detta beroende av en 'massiv kulturell tablå' är ett sätt att uttrycka behovet av att förstå sammanhang och kontext när man försöker att förstå det rättsliga. Detta skäl är det som gör den konceptuella metaforanalysen och ökad förståelse av förtingligande relevant även i rättssociologiska studier (Larsson, 2012b; 2013). Detta är vad Mark Johnson kallar en «rättens kognitionsvetenskap» (2002, s. 962), vad jag, som nämnt, uttryckligen kallat *kognitiv rättssociologi* (Larsson, 2012c, s. 89) vilket med fördel kunde vidgas till att benämnas kognitiv rättsvetenskap och kan relateras till vad Goodenough och Decker (2008) uttrycker i termer av en *kognitiv jurisprudence*. När det gäller föreställningar om rätt och fel, på vilket sätt förtingligandet relateras till normativitet, tar Graver upp exemplet med fildelning och upphovsrätt i en digital kontext (Graver, 2008, s. 188; jfr Halbert, 1997). I en studie på detta ämne kategoriserar Andersson Schwarz och Larsson (2013) rättfärdigandet av piratkopiering i en stor studie på ett nära nog globalt fildelningscommunity (se även Svensson et al., 2014; Larsson et al., 2012). De förklarar en del av hur olagligheten i beteendet rättfärdigas genom en analys av ett urval av de öppna svar som fanns i den enkätstudie som samlade över 75 000 respondenter i april 2011. Svaren visade på hur utvecklingen av samhället, tekniken och marknaden förstås och *konceptualiseras* av respondenterna via de specifika uttryck de använder i förhållande till rätten. Detta har jag även utvecklat i termer av en klyfta mellan

¹⁷ «Every aspect of legal reasoning occurs against the backdrop of a massive cultural tableau which provides the tacit assumptions or sedimentations that render those legal conceptions intelligible. Because these socially constructed contexts are always anterior to any of us as individuals, our very ability to have a world is already constrained by the cultural constructs in which we find ourselves. Since legislators, too, can only act in terms of the embedded cultural understandings that enable meaning, an important part of any statute is not made by the legislator but is contingent on the pre-existing practices that are conventional for and constitutive of that culture» (Winter, 2008, p. 375).

sociala och rättsliga normer på upphovsrättsområdet (Larsson, 2011b; se även Svensson och Larsson, 2012), där förtingligandeprocessen i relation till rätten – men även hur de sociala normerna uttrycks – är avgörande för hur den digitala verkligheten förstås på ett sätt som är annorlunda än vad den traditionella lagstiftningen om immateriella rättigheter föreskriver (Larsson, 2010; Larsson, 2012a; 2012b; 2013). Kontexten, i dess vida, kulturella men även i någon mån infrastrukturella och omgivningsbaserade bemärkelse, är därför av yttersta vikt även för den upplevda legitimiteten i rätten, vilket därmed även gäller när rätten inte upplevs som legitim, vilket sannolikt visar sig i större utsträckning i tider av snabb eller omfattande samhällslig förändring.

Just det upphovsrättsliga exemplet pekar på en aspekt som också ryms i analysen av vilka begrepp och förståelseramar som är och kan vara förhärskande (Larsson, 2011b; se även Lakoff, 2004). Rättens ställning i samhället ger ju en direkt betydelse för den eller de som lyckas påverka formuleringar och perspektiv bakom rättsutvecklingen, vilket jag visat gäller för det upphovsrättsliga internationella området i termer av *konceptuella inläsningseffekter* och *stigberoende* (2011a; 2011b). Det innebär att det finns en viktig aspekt av «ontologisk politik» i det rättsliga, en föreskrift om hur världen är betingad, i den meningen att framgångsrik rättslig reglering inte bara reglerar beteenden men även innefattar föreställningar om hur världen är och bör ordnas (Larsson, 2013). Även om många av de processer som rör metaforer och förkroppsligande går oss förbi oupptäckta för det mänskliga medvetandet, finns det en tydlig aspekt av att de som medvetet lyckas styra metaforer och föreställningar som råder på ett specifikt fält kommer att vinna fördelar av detta. Lakoff och Johnson uttryckte tidigt detta i generella termer med att «de som har makten kan införa/påtvinga sina metaforer»¹⁸ (1980, s. 159). I det specifika fallet med upphovsrätten finns det en starkt normativ föreställning om teknikens möjligheter och begränsningar som är uppkommen i en pre-digital tid. Regleringen runt denna föreställning är därmed starkt utmanad av följderna av digitalisering, som har andra möjligheter och andra begränsningar, exv. gällande kopiering och distribution. Rätten blir därmed konservativ i förhållande till sin samhällsliga kontext, samtidigt som det finns en stark upphovsrättsligt beroende industri som både via lobbyverksamhet försöker bibe-

¹⁸ «Those who are in power get to impose their metaphors».

hålla rätten som den ser ut (Larsson 2011a; 2011b) men även genom att retoriskt «utbilda» ungdomar att föreställa sig mediekonsumtion så som gagnar den traditionella industrins organisering (Yar, 2008). Det finns därmed också i debatten en hel del försök att från upphovsrättslobbyn belamra det upphovsrättsliga intrånget med förtingligade metaforer från en fysisk kontext i termer av «intrång», «bryta sig in» och «stöld» (Herman, 2008; Larsson, 2011b; Larsson och Hydén, 2010), vilket syftar till att påverka hur vi «ser på» upphovsrättsintrång i den digitala miljön. I den amerikanska kontexten talas det också mycket i termer av «ett krig» på upphovsrättsområdet (Lessig, 2008, Patry, 2009), vilket även analyserats i termer av «en kamp om föreställningar» (Larsson, 2011b; 2012a).

5 *Slutsatser*

Jag har i denna artikel diskuterat ett antal frågor som är relevanta för hur förtingligandet påverkar rätten. Det innebär att jag antagit ett kognitionsvetenskapligt perspektiv på rättslig analys, som betonar rättens rumsliga, materiella och kontextuella beroende. Den bild som målas av hur rättslig mening är byggd av forskare som Berger, Johnson och Winter är en i mycket motstridig bild i förhållande till den traditionella och ofta dogmatiska syn på hur rätten och dess språk fungerar. De huvudsakliga poängerna med artikeln har berört:

1. *Förtingligandets oundviklighet.* De metaforiska processerna av lån från en omgivande kontext eller spatial och materiell förståelseram för att uttrycka, förstå eller beskriva abstraktioner är uttryck för ett behov som troligen inte kan kringgås.
2. *Förtingligandet och medvetandegörandet.* Att uppmärksamma vilka explicita koncept eller förståelseramar som lånas in kan vara oerhört avgörande i rättsliga sammanhang för utkomsten av ett rättsfall eller konsekvenserna av en lagstiftning.
3. *Förtingligandet som ontologisk politik.* Det rättsligt formaliserade preskriberar mer än bara vilka handlingar som är rättsligt legitima, de beskriver – och föreskriver – även i någon mån hur världen bör betraktas och värderas.
4. *Förtingligandet och makt.* Vilka metaforer som skall få lånas in till att beskriva ett fenomen, exempelvis ett nytt, är långtifrån en neutral

process. De som kan påverka denna kan även styra hur det specifika fenomenet kommer att förstås, vilket i förekommande fall kan vara till vinning för den som försöker styra, som troligen ofta i fallet med lobbyism.

5. *Förtingligandet och kontextuell förändring.* När samhället förändras i någon avgörande mån, som i exemplet med digitalisering och upphovsrätt ovan, så kommer också den ontologiskt politiska essensen i rätten att aktualiseras och tydliggöras. Om exempelvis hur vi ser på spaciala relationer förändras i ett specifikt fall så kommer även den rättsliga regleringens «konceptuella inlåsning» utmanas (se Larsson, 2011a, s. 127).

Den kognitionsvetenskapliga inriktning som i huvudsak refereras till i den här artikeln fokuserar framförallt punkt 1, som både är empiriskt belagd och teoretiskt utvecklad, och här central för argumentationen. Punkt 2 hänger mycket ihop med punkt 3 och 4, dvs. vad denna typ av förnekande av språklig objektivism betyder i termer av meningsbyggandets förhållande. Det blir därmed naturligt att tala i termer av makt, speciellt i förhållande till den oerhört maktbundna rätten i sig, men samtidigt är troligen processerna i så hög utsträckning omedvetna och fundamentalt inbäddade i språk och tanke att maktaspekten och -utövandet inte behöver vara explicit uttryckt «på ytan». Den avslutande punkt 5 är inte lika utvecklad i den kognitionsvetenskapliga litteratur jag redogör för här, och får ses som en något mer spekulativ punkt som det finns goda belägg för att diskutera, men inte fullständig bevisning för att göra en övergripande generalisering kring. Sammantaget uttrycker detta en kognitiv inriktning och relevans för rättslig analys. Och, för att uttrycka det med den i artikeln uppvisade konceptuella metaforen 'att förstå är att se', kan här avslutas med ett konstaterande av att det naturligtvis fortfarande finns en rad *oklarheter* inbäddade i detta relativt nya fält, förvisso kanske som en följd av delvis *dunkelt* uttryckta poänger i min text. Likväl *påvisas* här att rätten kan ses i ett visst annat *sken*, så att vi kan *upplysas* om hur dess meningsbyggande processer *ser ut* och relaterar till kontext, rum och ting.

Referenser

Andersson Schwarz, J. och Larsson S. (2013) On the Justifications of

Piracy: Differences in conceptualization and argumentation between active uploaders and other file-sharers. In: Arvanitakis J and Fredriksson M (eds.), *Piracy: Leakages from Modernity*. Los Angeles, CA: Litwin Books.

Amsterdam, A.G. och Bruner, J. (2002) *Minding The Law*, First Harvard University Press.

Asplund, J. (1991) *En essä om Gemeinschaft och Gesellschaft*, Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Bentham, J. (1931) *The Theory of Legislation*, edited with an introduction and notes by C.K. Ogden, London: Routledge & Kegan Paul.

Berger, L.L. (2009) How Embedded Knowledge Structures Affect Judicial Decision Making: A rhetorical analysis of metaphor, narrative, and imagination in child custody disputes. 18 *S. Cal. Interdisc. L.J.* 259–308.

Berger, L.L. (2007) Of Metaphor, Metonymy, and Corporate Money: Rhetorical Choices in Supreme Court Decisions on Campaign Finance Regulation. *Mercer Law Review* 58: 949.

Berger, L.L. (2004) What is the sound of a corporation speaking? How the cognitive theory of metaphor can help lawyers shape the law. 2 *J. Ass'n Legal Writing Directors* 169–208.

Bjerre, C.S. (2005) Mental Capacity as Metaphor, *International Journal for the Semiotics of Law*, 18: 101–140.

Blavin, J.H. och Cohen, I.G. (2002) Gore, Gibson, and Goldsmith: The Evolution of Internet Metaphors In Law and Commentary, *Harvard Journal of Law and Technology*, 16(1):265–285.

Carver, T. och Pikalo, J., eds. (2008) *Political Language and Metaphor. Interpreting and changing the world*, Abingdon and New York: Routledge.

Gibbs, R.W. (2005) *Embodiment and Cognitive Science*. Cambridge University Press.

Goodenough, O.R. och Decker, G.J. (2008) Why do good people steal intellectual property? In: Freeman M and Goodenough OR (red.) *Law, Mind and Brain*. Aldershot: Ashgate, Berkman Center Research Publication No. 2008-2, 345–372.

Graver, H.P. (2007) Fornuft og Følelser – Om klassisk retorikk som modell for moderne juridisk metode, *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 120(4): 527–562.

Graver, H.P. (2008) *Juridisk Overtalelseskunst*, Bergen: Fagbokforlaget.

Graver, H.P. (2010) *Rett, Retorikk og Juridisk Argumentasjon. Keiserens garderobe og andre essays*, Universitetsforlaget.

Halbert, D. (1997) Intellectual Property Piracy. The Narrative Construction of Deviance, *International Journal for the Semiotics of Law*, 10(1): 55–78.

Hayles, N.K. (1999) *How We Became Posthuman. Virtual bodies in cybernetics, literature, and informatics*, Chicago: The University of Chicago Press.

Herman, B.D. (2008) Breaking and Entering My Own Computer: The contest of copyright metaphors. *Communication Law and Policy*, 13(2): 231–274.

Hoh-

feld, W.N. (1919/2010) *Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning and Other Legal Essays*, Gale, Making of Modern Law. Hohfeld, W.N. (1913) Some fundamental legal conceptions as applied in judicial reasoning, 23 *Yale Law Journal* 16–59. Hunter, D. (2003) Cyberspace as Place and the Tragedy of the Digital Anticommons, *California Law Review*, 91(2): 439–519. Johnson, M. L. (2002) Law Incarnate, 67 *Brooklyn Law Review*, 950–962. Johnson, M.L. (2007a) Mind, Metaphor, Law. *Mercer Law Review*, 58: 845–868. Johnson, M.L. (1993) *Moral Imagination: Implications of Cognitive Science for Ethics*. Chicago: University of Chicago Press. Johnson, M.L. (1987) *The body of the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago, IL, US: University of Chicago Press. Johnson, M.L. (2007b) *The Meaning of the body. Aesthetics of human understanding*, Chicago & London: Chicago University Press. Joo, T.W. (2001) Contract, Property and the Role of Metaphor in Corporations Law, *UC Davis Daniel J. Dykstra Memorial Corporate Governance Symposium*. de Kaminski, M., Svensson, M., Larsson, S., Alkan Olsson, J., Rönkkö, K. (2013) Studying Norms and Social Change in a Digital Age, in M Baier, *Social and Legal Norms. Towards a socio-legal understanding of normativity*, Ashgate Publishing. Kövecses, Z. (2008) Conceptual metaphor theory. Some criticisms and alternative proposals. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 6:168–184. Kövecses, Z. (2006) *Language, Mind, and Culture: A Practical Introduction*, Oxford University Press, Inc. Kövecses, Z. (2005) *Metaphor in Culture. Universality and Variation*, Cambridge University Press. Lakoff, G. (1986) A figure of thought. *Metaphor and symbol*, 1(3): 215–225. Lakoff, G. (1993) The Contemporary Theory of Metaphor, i Ortony, A. (red.) *Metaphor and Thought* (2a upplagan), Cambridge University Press. Lakoff, G. (2004) *Don't Think of an Elephant: Know your values and reframe the debate*, Chelsea Green Publishing. Lakoff, G. och Johnson, M. (1999) *Philosophy in the flesh: the embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books. Lakoff, G. (1987) *Women, fire and dangerous things: What categories reveal about mind*. Chicago, IL: University of Chicago Press. Lakoff, G. och Johnson, M. (1980) *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press. Larsson, S. (2010) 459 miljarder kronor – om metaforer, flöden & exemplar, i Andersson, Jonas & Snickars, Pelle (red.), *Efter The Pirate Bay*, Mediehistoriskt arkiv, Kungliga biblioteket, Stockholm. Larsson, S. (2013) Conceptions, Categories, and Embodiment – why metaphors are of fundamental

importance for understanding norms, in M Baier, *Social and Legal Norms. Towards a socio-legal understanding of normativity*, Ashgate Publishing.

Larsson, S. (2012a) Conceptions in the Code: What 'the copyright wars' tells about creativity, social change and normative conflicts in the digital society. *Societal Studies*, 4(3): 1009–1030.

Larsson, S. (2012b) Copy Me Happy – The metaphoric expansion of copyright in a digital society, *International Journal for the Semiotics of Law*. Online first.

Larsson, S. (2011a) Den Stigberoende Upphovsrätten. Om konsekvenserna av rättslig inläsning i en digital tid. *Retfærd, Nordic Journal of Law and Justice*, 4(135): 122–146.

Larsson, S. (2012c) Metaforerna och Rätten, *Retfærd. Nordic Journal of Law and Justice*, 2(137): 69–93.

Larsson, S. (2011b) *Metaphors and Norms. Understanding Copyright Law in a Digital Society*, PhD Thesis, Lund Studies in Sociology of Law, Lund University.

Larsson, S. (2011c) The Path Dependence of European Copyright, 8:1 *SCRIPT:ed. A Journal of Law, Technology & Society* 8: 8–31.

Larsson, S. (2009) *Problematisering av vindkraftens regelverk. En pilotstudie*, Forskningsrapport Nr. 2009:04, Rapport nr 7 från MiSt-programmet, Blekinge Tekniska Högskola, ISSN 1103–1581.

Larsson, S. and Hydén, H. (2010), Law, Deviation and Paradigmatic Change: Copyright and its metaphors, in Vargas Martin, Miguel, Garcia-Ruiz, Miguel A. and Edwards, Arthur (eds) *Technology for Facilitating Humanity and Combating Social Deviations: Interdisciplinary Perspectives*, Hershey, PA, USA: IGI Global, ss. 188–208.

Larsson, S., Svensson, M., de Kaminski, M., Rönkkö, K., och Alkan Olsson, J. (2012) Law, norms, piracy and online anonymity – Practices of de-identification in the global file sharing community, *Journal of Research in Interactive Marketing* 6(4): 260–280.

Lessig, L. (2008) *Remix: making art and commerce thrive in the hybrid economy*, New York: Penguin Press.

Locke, J. (1975) *Essay Concerning Human Understanding*, P.H. Nidditch (red.), Oxford, Clarendon Press.

Loughlan, P. (2007) 'You Wouldn't Steal a Car': Intellectual Property and the Language of Theft, *European Intellectual Property Review*, 29(10): 401–405.

Loughlan, P. (2006) Pirates, Parasites, Reapers, Sowers, Fruits, Foxes... The Metaphors of Intellectual Property. *Sydney Law Review*, 28(2): 211–226.

Morra, L. (2010) New Models for Language Understanding and the Cognitive Approach to Legal Metaphors, *International Journal for the Semiotics of Law*.

Nagy, W. (1974) *Figurative patterns and redundancy in the lexicon*, PhD Dissertation, University of California at San Diego.

Nelson, M. (2010) *Utflyttning av Aktiebolag – en analys i lju-*

set av den internationella skatterätten och EU-rätten, MercurIUS Förlags AB. Patry, W. (2009) *Moral panics and the copyright wars*. Oxford University Press. The Pirate Bay-fallet, B 13301-06. Dag 12 i tingsrätten: SR <http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=3402&grupp=7006&artikel=2672385> [senast besökt 10 oktober 2012]. Reddy, M. (1979) The Conduit Metaphor, in Ortony, A (red.) *Metaphor and Thought*, Cambridge: Cambridge University Press. Ritchie, D.T. (2007) Who is on the Outside Looking In and What Do They See?: Metaphors of Exclusion in Legal Education, 58 *Mercer Law Review*. Rosch, E. 1975. Cognitive Representation of Semantic Categories. *J Experimental Psychology*, 104:192–233. Rosch, E. (1978) Principles of categorisation, in Eleanor Rosch and Barbara B Lloyds (eds.) *Cognition and Categorization*, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 27–48. Skatteverket (2010) *Handledning för mervärdesskatt 2010, Del 1*. SKV 553 utgåva 21. Smith, M.R. (2007) Levels of metaphor in persuasive legal writing, *Mercer Law Review* 58: 919–947. Svensson, M. och Larsson, S. (2012) Intellectual Property Law Compliance in Europe: Illegal File sharing and the Role of Social Norms, *New Media & Society*, 14(7): 1147–1163. Svensson, M., Larsson, S. och de Kaminski, M. (2014) The Research Bay – studying the global file sharing community, i Gallagher W and Halbert D (red.) *Intellectual Property in Context: Law and Society Perspectives on IP*. Cambridge: Cambridge University Press. Tegnér, E. (1820) *Epilog vid magisterpromotionen i Lund den 22 junii 1820*. Lund: Berlingska boktryckeriet. Tsai, R.L. (2004) Fire, Metaphor, and Constitutional Myth-Making. *Georgetown Law Journal* 93(1): 181–239. Winter, S.L. (2001) *A Clearing in the Forest: Law, Life, and Mind*. Chicago and London: University of Chicago Press. Winter, S.L. (2011) Frame semantics and the ‘internal point of view’, i M. Freeman & F. Smith (reds.) *Current Legal Issues Colloquium: Law and Language*, Oxford Univ. Press. Winter, S.L. (2007) Re-embodying Law, 58 *Mercer Law Review*. Winter, S.L. (2008) What is the «color» of law?, in *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*, edited by R.W. Gibbs Jr. Cambridge University Press. Yar, M. (2008) The Rhetorics and Myths of Anti-piracy Campaigns: criminalization, moral pedagogy and capitalist property relations in the classroom, *New media & society*, Vol 10(4). Yu, N. (2008) Metaphor from body and culture, i R.W. Gibbs Jr. (red.) *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*, Cambridge University Press.